

1

Denken heeft als kenmerk

1. Denken gaat altijd buiten de orde en onderbreekt en wordt door gewone activiteiten zelf onderbroken,
2. De authentieke ervaringen van het denken tonen zich op vele manieren,
3. Kenmerken van denken ontstaan doordat het zich terugtrekt van de dingen zelf waar het over denkt. Wat het ontdekt zijn niet de dingen, maar essenties, distillaten. Het versnelt het omgaan ermee maar doet de dingen zelf niet perse recht.

Maleutiek_2020_Denken_college 6

2

Denken doet de dingen geweld aan

Gedachte-dingen zijn ervaringen of noties die het proces van ontstoffelijking hebben ondergaan waarmee de geest zijn eigen objecten klaar maakt.

Daarmee plaatsen we verschijnselen buiten ruimte en tijd
→ Het náást elkaar moeten we ná elkaar in woorden vatten.

→ "De voortdurend vloeiende stroom van louter verandering - die we ofwel cyclisch ofwel als een rechtlijnige beweging kunnen opvatten, zonder ons ooit een voorstelling van een absoluut begin of een absoluut einde te kunnen maken - wordt dus door de invoeging van de mens, met zijn beperkte levensspanne, omgevormd tot de tijd zoals we die kennen." (256)

Maleutiek_2020_Denken_college 6

3

Wij brengen met het denken moraal in de gebeurtenissen aan

De creatie in het denken van een eeuwigheid biedt een plek waar de rust van het Nu voortdurend is en niet ophoudt zodra de denker weer op de wereld betrokken raakt. (260)

Maar Arendt redeneert precies andersom: er is een onverschillig stroom aan gebeurtenissen waar de toeschouwer een vóór en ná in brengt doordat hij erover nadenkt of vooraf denkt.

Dát denken breekt de onverschilligheid open en alhoewel het dus geen vaststaande moraal kan bieden is het tevens de enige reële mogelijkheid voor moraal. Wij maken moraal mogelijk en wellicht noodzakelijk omdat het denken de ruimte doet ontstaan voor reflectie en oordeelsvermogen.

Maleutiek_2020_Denken_college 6

4

Wat is de mens?

"De invoeging van de mens breekt de onverschillige stroom van altijd durende verandering open en geeft er een doel aan, namelijk hemzelf, het zijnde dat er tegen vecht. De invoeging articuleert de onverschillige stroom van de tijd tot wat achter hem ligt, het verleden, wat voor hem ligt, de toekomst, en hemzelf, het vechtende heden. Hieruit volgt dat de aanwezigheid van de mens de stroom van de tijd doet afbuigen van zijn oorspronkelijke richting, welke die ook was, of (in de veronderstelling van een cyclische beweging) van zijn uiteindelijke niet-richting"

Maleutiek_2020_Denken_college 6

5

Vervolg citaat

Die afbuiging lijkt onvermijdelijk, want wat in de stroom wordt ingevoegd is geen passief object, speelbal van de aanstormende golven, maar een vechter, die zijn aanwezigheid verdedigt en daarom de krachten die anders onverschillig zouden kunnen zijn tegenover hem, definieert als "zijn" tegenstanders: het verleden, dat hij kan bevechten met behulp van de toekomst, de toekomst, die hij bevecht met behulp van het verleden. Zonder "hem" zou er geen verschil zijn tussen verleden en toekomst; er zou alleen altijd durende verandering zijn." (261)

Maleutiek_2020_Denken_college 6

6

Darwinisme en denken

We zijn niet overgeleverd aan de blinde strijd van de natuur. We kunnen ons ook nooit beroepen op zo is de natuur.

Immers wij leven met ons denken in een voorstelling van de natuur (verschijnselen) waaraan wij betekenis proberen toe te kennen in het denken erover. Dat is geen waarheid, het doet zelfs niet perse recht aan de verschijnselen, maar het vat de verschijnselen op als iets waaraan zin en betekenis kan en moet worden gegeven.

Maieutiek_2020_Denken_college6

7

Politiek en denken

Politiek is dus niet alleen -en zelfs niet vooral- een bekijken wat is en daarop vervolgens efficiënt reageren. Het is niet wedden op het winnende verschijnsel.

Daarom eindigt Arendt met Cato die zei: "De zegevierende zaak behaagde de goden, maar de overwonnen zaak behaagt Cato".

Maieutiek_2020_Denken_college6

8

Epiloog bij Denken

Wat hebben we nu?

Denken is een immer voortgaande activiteit die niet de waarheid brengt, noch aan de verschijnselen recht doet.

Denken is een niet verschijnend verschijnsel, dat we vooral zien als een 'niet in de wereld zijn'.

Denken is niet handelen en zelfs niet spreken. Immers het denken is vooral dialoog interieur.

Maieutiek_2020_Denken_college6

9

Denken is niet politiek

In eerste instantie zegt Arendt dat denken niet politiek is omdat het niet op de wereld gericht is zoals handelen en spreken van goede burgers wel zou moeten zijn.

In tweede instantie blijkt het toch politiek relevanter dan eerst leek. Immers denken leert ons dat regels niet vanzelfsprekend zijn. Het houdt ons wakker en alert. We leren door te denken dat er een toekomst is die niet vastligt en dat alle regels ooit achterhaald zullen zijn.

Maieutiek_2020_Denken_college6

10

Denken schept moraal

Arendt gaat er van uit dat denken de bres is die de mens in de onverschillige stroom der gebeurtenissen vormt. Wij creëren tijd en wij denken na over schoonheid, goedheid en rechtvaardigheid en juist omdat die niet verschijnen als verschijnsel in de wereld maar als begrip, moeten we steeds opnieuw formuleren hoe dat er in de context van ons leven uit zou moeten zien. (herkauwen en mediteren)

Dat is onze mogelijkheid om van de natuur cultuur te maken; een onnatuurlijk gebruik van het natuurlijke. We kunnen kiezen of wat is ook moet zijn en blijven.

Maieutiek_2020_Denken_college6

11

Denker als activist

Waar de denker meestentijds volkomen onpraktisch met zichzelf in het reine probeert te komen en daardoor vooral zoekende is en geen politieke statements verkondigt, zijn er momenten waarop hij of zij opvalt en verschijnt als politiek wezen.

Als iedereen meegaat met de waan van de dag en de denker doet dat niet dan valt hij op en wordt niet meegaan met de stroom een politiek daad.

We weten niet of de denker de waarheid ziet of zich vergist, hij of zij moet met dat verzet dus ook voorzichtig zijn. Hoe dat eruit ziet komt aan de orde bij het oordeelvermogen.

Maieutiek_2020_Denken_college6

12

Denken in deze tijd

Activisme en denken staan op gespannen voet want denken moet in deze tijd tot maken leiden. Dus vragen stellen of je oordeel opschorten, afstand nemen en niet als verschijnselen deelnemen aan het publiek debat zet denken op achterstand. "Dit is de tijd van doen" luidt de reclame niet voor niets.

Maleutiek_2020_Denken_college6

13

Denken in deze tijd

Het verschijnsel dat zelf niet verschijnt doet het slecht in een snelle en door visuele media beheerste tijd. Tegelijkertijd zien we dat er ook een eind is aan de aandacht voor de snelle, zichtbare reactie op twitter en tiktok, maar ook door de uitwassen van onnadenkendheid op straat. Maar de metaforen van het zien en gezien worden spelen vooralsnog een overheersende rol.

Maleutiek_2020_Denken_college6

14

Denker als activist, de activist als denker?

Arendt stelt vast dat degene die niet meegaat met de waan van de dag vanzelf zichtbaar wordt ook als hij of zij dat zelf niet wil. De razende waan van de dag trekt aan hem of haar voorbij en dan staat de denker ineens in de spotlight; Waarom doe jij niet mee?

Het probleem vandaag de dag ligt echter iets anders. Iedereen lijkt ervan overtuigd te zijn dat de anderen niet nadenken en dat het tijd wordt voor een confrontatie met hoe de individuele denker de verschijnselen ziet. Wat hier echter gebeurt is een verwarring van de categorie nadenken/en willen. Onnadenkendheid krijgt hier een specifiek individueel karakter dat Arendt nooit heeft kunnen voorzien.

Maleutiek_2020_Denken_college6

15

Ik heb erover nagedacht en mij geïnformeerd en dus....

- Doutzen Kroes, Famke Louise en Lange Frans zijn voorbeelden,
- Maar ook RIVM, outbreak management team en diverse artsen laten hun opvatting over de verschijnselen zoals die zich in hun denken representeren het licht zien.
- Hier vergeten we dat denken altijd nadenken is, dat denken zich meestal niet toont behalve in grensgevallen en dat het hier gaat om een verwarring tussen rede en verstand. Daarbij gaat het hier ook om willen en oordelen. Dat aspect van het leven van de geest zullen we er dus bij moeten betrekken.

Maleutiek_2020_Denken_college6

16